

Barns vennskap

Hvordan kommer barnehagens arbeid med barns vennskap frem i barnehagens årsplaner?

Ingvild Sanden

kandidatnummer: 29

Bacheloroppgave

BHBAC3980

Trondheim, april 2022

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Denne bacheloroppgaven er skrevet som en avsluttende oppgave i min tre år lange barnehagelærerutdanning ved Dronning Mauds Minne høyskole i Trondheim. På bakgrunn av fordypningen min «Barndom, livsmestring og helse», har jeg valgt å forske på barns vennskap. Jeg har i løpet av denne skriveprosessen fått større innsikt og forståelse for jobben jeg nå skal utføre, og ikke minst har jeg fått lyst til å lære mer.

Jeg vil først takke mine veiledere Anne og Marianne for hjelp og støtte underveis i prosessen. Dere har kommet med mange gode innspill og råd, samtidig som dere har fått meg til å reflektere og finne ut av hva jeg egentlig ønsker med oppgaven. Dere har vært til god hjelp under skriveprosessen, og uten deres veiledning hadde det vært vanskelig og kommet i mål. Jeg vil også takke mine medstudenter for at vi har vært der for hverandre, hjulpet hverandre og reflektert mye sammen, ikke bare gjennom bachelorprosessen, men gjennom alle disse tre årene som barnehagelærerstudenter. Vi utfyller hverandre på en god måte, og har stått sammen hele veien.

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1: Innledning	3
1.1 Min forforståelse av tema	3
1.2 Begrunnelse av valg av tema og problemstilling	3
1.3 Hva er en årsplan?	4
1.4 Avgrensning av oppgaven	4
1.5 Presentasjon av oppgaven	5
Kapittel 2: Teori	6
2.1 Hva er vennskap?	6
2.2 Vennskap mellom barn.....	7
2.3 Barns sosiale kompetanse	8
2.4 Lek og vennskap	9
2.5 Konflikter og utestenging	10
Kapittel 3: Dokumentanalyse som metode	12
3.1 Valg av metode	12
3.2 Planlegging av datainnsamling	12
3.3 Utvalg av dokumenter	13
3.4 Beskrivelse av gjennomføring	14
3.5 Analysearbeid	14
3.6 Metodekritikk	15
3.7 Etske retningslinjer	15
Kapittel 4: Funn/resultat	16
4.1 Vennskap og vennskap mellom barn	16
4.2 Barns sosiale kompetanse	16
4.3 Lek og vennskap	17
4.4 Konflikter og utestenging	18
Kapittel 5: Drøfting av hovedfunn	20
5.1 Vennskap og vennskap mellom barn	20
5.2 Barns sosiale kompetanse	20
5.3 Lek og vennskap	22
5.4 Konflikter og utestenging	23
Kapittel 6: Oppsummering/konklusjon	26
Referanser	27

Kapittel 1: Innledning

Jeg har i denne oppgaven valgt tema «barns vennskap». I dette kapittelet presenterer jeg min forforståelse av tema, og deretter begrunner jeg valg av tema og problemstilling. Videre presterer jeg min problemstilling og avgrensner den. Til slutt kommer en redegjørelse for oppgavens oppbygning.

1.1 Min forforståelse av tema

I mitt siste år på veien til å bli barnehagelærer valgte jeg fordypningen «Barndom, livsmestring og helse». I rammeplanen er «livsmestring og helse» beskrevet under barnehagens verdigrunnlag. Der står det skrevet at livsmestring handler om trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd, og forebygging av krenkelser og mobbing (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11). Noen mener at livet ikke er noe barna skal lære å mestre, men at de skal leve her og nå (Drugli & Rekdal, 2020, s. 29). For meg handler ikke livsmestring om forventinger til barnet om å skulle mestre livet. Livsmestring for meg handler om barns trivsel her og nå, og ruste dem til det livet har å by på senere. Slik som Drugli og Rekdal (2020) hevder, at et godt liv for barn som leves her og nå, vil være med å ruste dem til det livet har å by på senere (Drugli & Rekdal, 2020, s. 29). Jeg mener at en forutsetning for at barn skal ha det bra og bli rustet til senere i livet henger sammen med at de har noen å leke med, bygge relasjoner til andre barn og oppleve vennsksapsrelasjoner.

Rammeplanen for barnehagen sier at alle barn skal kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og det å ta hensyn til andres behov (Kunnskapsdepartementet, 2017, 22-23). Slik jeg tolker det rammeplanen her sier, så skal alle barn ha muligheten til å utvikle vennskap i barnehagen, og barnehagen skal legge til rette for dette. De fleste norske barn under 6 år går i barnehagen, og det er ofte her de får sine første relasjoner til andre barn. I mine øyne er vennskap grunnleggende for alle mennesker. Jeg mener vennskap er en viktig del av livet og barndommen. Alle vet at det å ha en venn gir livet betydning og gjør at man kjenner seg som et betydningsfullt menneske. Det å få en venn, og det å være en venn er derfor etter min mening en forutsetning for å trives.

1.2 Begrunnelse av valg av tema og problemstilling

Jeg visste tidlig at jeg ville skrive om barns vennskap, først og fremst fordi jeg mener det er et viktig, betydningsfullt og spennende tema. Samtidig som jeg vet hvor viktig vennskap mellom

barn er, ønsker jeg å lære mer om dette, slik at jeg vet mer om hvordan å legge til rette for barns vennskap når jeg selv skal ut arbeidslivet i barnehagen. Men det var ikke før jeg selv var i praksis i en barnehage der de opererte med vennegaranti dette tema virkelig fanget opp interesse hos meg. Det var dette som fikk meg til å undre over, kan man virkelig gi vennegaranti? Kan de voksne i barnehagen bestemme hva som er vennskap er, eller er det barna selv som skal definere det? Disse tankene gjorde at jeg fikk lyst til å fordype meg i nettopp dette temaet.

Det var ikke lett å komme frem til problemstilling, men jeg visste tidlig, som nevnt over, at jeg ville skrive om barns vennskap. Etter hvert fant jeg ut at det jeg interesserte meg for var hvordan vennskap mellom barn kommer frem i barnehagens arbeid. Ved å bruke dokumentanalyse som metode, hvor jeg analyserer barnehagens årsplaner, vil jeg få et innblikk i hvordan barnehager arbeider med barns vennskap. I mitt tilfelle var også metoden med på å påvirke valg av problemstilling, og problemstillingen endte til slutt opp slik:

Hvordan kommer barnehagens arbeid med barns vennskap frem i barnehagens årsplaner?

1.3 Hva er en årsplan?

I rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver står det at alle barnehager skal utarbeide en årsplan (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 25). Rammeplanen (2017) sier at årsplanen skal vise hvordan barnehagen vil arbeide for å omsette rammeplanens formål og innhold og barnehageeierens lokale tilpasninger til pedagogisk praksis (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 39). En årsplan forteller både om barnehagens organisasjon og drift, men også hvordan barnehagen planlegger det pedagogiske arbeidet. Planleggingen skal gjenspeiles i Lov om barnehager (2005) og rammeplanen for barnehagen. Årsplanen danner et felles grunnlag for barnehagens intensjon om hvordan barnehagen vil arbeide for å nå de målene som er satt av barnehageloven og rammeplanen. Planen viser hva foreldre, foresatte og barn kan forvente av barnehagens arbeid. Samtidig er en årsplan et offentlig dokument som gir samfunnet, politikere, organisasjoner og andre innsyn i barnehagens pedagogiske arbeid. (Lorentzen, 2019, s.63).

1.4 Avgrensning av oppgaven

Vennskap er et vidt begrep som omhandler mye. I min oppgave legger jeg vekt på fire ulike temaer som jeg ser på som relevante til tema og problemstilling. Samtidig ser jeg på disse temaene som viktige når det kommer til barns vennskap. Det første tema omhandler vennskap

og vennskap mellom barn, da jeg er interessert i å se på vennskap barn imellom og viktigheten av dette. Sosial kompetanse er det andre tema jeg vil gå nærmere inn på. Dette fordi sosial kompetanse er essensielt for å kunne utvikle vennsksrelasjoner, men også fordi vennskap er med på å utvikle sosial kompetanse. Det tredje tema omhandler leken. Det er ingen tvil om at leken er en sentral og viktig del av barns barnehagehverdag, og i leken ligger det gode mulighet til å utvikle sosial kompetanse og vennsksrelasjoner. Det fjerde og siste tema omhandler konflikter og utestenging, da dette er en naturlig del av barns vennskap.

1.5 Presentasjon av oppgaven

Innledningsvis presenterte jeg min forforståelse av tema, og jeg kom jeg med en begrunnelse av valg av tema og problemstilling. Deretter beskrev jeg min problemstilling, avgrenset og presiserte den. Videre i kapittel to tar for meg teori og forskning om vennskap som blir relevant videre i oppgaven. I kapittel tre forklarer jeg metodevalg, gjennomføringen, analysearbeid, metodekritikk og etiske retningslinjer. Deretter i kapittel fire presenterer jeg mine funn og resultater. Videre kommer drøftingskapittelet, hvor jeg drøfter funnene mine opp mot teorien jeg har tatt for meg i teorikapittelet. Avslutningsvis foretar jeg en oppsummering.

Kapittel 2: Teori

Dette kapitlet tar for seg teori og forskning om vennskap. Det finnes mye teori og forskning om dette tema. I dette kapitlet tar jeg for meg de temaene som er nevnt innledningsvis i kapittel 1.3.

2.1 Hva er vennskap?

Selve begrepet venn kommer fra det gammelnorske ordet *vinr*. Ordet *vinr* er beslektet med det latinske ordet *venus* som betyr kjærlighet og skjønnhet. Det engelske begrepet *friend* kommer fra gammelengelsk *frEon*, som betyr *to love*, mens det franke begrepet *ami* kommer fra latin *amicus* og betyr venn, elskede. *Amor* er det latinske navnet på kjærlighetsguden (Greven, 2019, s. 25).

Som nevnt innledningsvis er vennskap grunnleggende for alle mennesker. Slik som Greve (2009) hevder, er vennskap så grunnleggende i menneskers liv at vi ofte bruker begrepet som referansepunkt i alle sosiale relasjoner. Eksempelvis snakker vi om hvor «vennlig» noen fremstår, enten det er noen vi har møtt på tilfeldig eller om det er snakk om en butikkansatt, lege, advokat, eller det kan være personer vi har en nærere relasjon til. Ovenfor barn bruker ofte begrepet som motsetning til det å være uvenner eller å krangle, for eksempel når vi sier: «Nå må alle være venner». Slik får begrepet vennskap en moralsk disiplinerende betydning (Greven, 2009, s. 26).

Greven (2009) legger til grunn at et vennskap må opprettholdes for å vare, og at relasjonen må vare for at den skal kunne betegnes som et vennskap. Hun hevder videre at vennskap har en historisk dimensjon som bygger på det venner har opplevd i fortid. Dette betyr ikke at relasjonen må ha vart i årevis. Det å møte hverandre igjen etter et avbrudd, kan også bety at personene har rukket å få en historie sammen. Dessuten er vennskapet her og nå, som peker fremover mot en fremtid. Samtidig er gjensidighet viktig i et vennskap. Ifølge Greven (2009) innebærer vennskap en toveisrelasjon hvor begge parter ønsker å være venn med hverandre, og dermed må lysten være gjensidig. Gjensidighet skiller vennskap fra andre relasjoner, samtidig som at kravet om gjensidighet skiller vennskap fra popularitet eller akseptering. For eksempel kan et barn være populært og akseptert av andre barn i barnegruppen uten at relasjonen går den andre veien, og dermed blir det en enveisrelasjon (Greven, 2009, s. 28). En annen viktig forutsetning Greven (2009) peker på for å etablere et vennsksforhold, er at man må selv få velge hvem man vil være venn med. Dette vil si at barn som blir pålagt å være sammen, eksempelvis i lekegrupper, ikke nødvendigvis er venner. Vennskap er frivillig, og

man kan derfor ikke bestemme at noen skal være venner (s.29). Dette hevder også Drugli og Lekhal (2020), som mener at man ikke kan snakke om vennskap om ikke begge parter velger hverandre, og at vennskap per definisjon innebærer gjensidighet (s. 78).

2.2 Vennskap mellom barn

Min erfaring er at folk flest ikke er opptatt av hvor selve begrepet venn kommer fra, men at barn i barnehagen veldig godt vet hva en venn er, de har klare oppfatninger om hva en venn skal og ikke skal gjøre, og noen får til og med tittelen bestevenn. Barn som leker mye sammen kan oppfatte hverandre som venner, de får en helt spesiell relasjon. Skal en prøve å forklare begrepet vennskap mellom barn, er det nødvendig å se det fra et barneperspektiv og ikke et voksenperspektiv. Øksnes (2015) støtter opp denne erfaringen. Hun skriver at vennskap ofte i voksenes øyne ikke regnet som et vennskap om vi ikke har kjent personen i lang tid, eller om vennskapet ikke er gjensidig. Om vi skal ha en slik forståelse, kan det bli vanskelig å se barns vennskap, fordi barn kan forstå og gjøre vennskap på andre måter enn oss voksne (Øksnes & Greve, 2015, s. 12). Som Greve (2009) hevder er det bare de som inngår i relasjonen som kan si om det er snakk om vennskap eller ikke (Greve, 2009, s.30). Greve (2018) mener at de ansatte i barnehagen ikke kan evaluere ulike vennsapsrelasjoner, og at det blir feil å slå fast at et vennskap er mer betydningsfullt enn et annet. Hun kommer med et eksempel som viser vennsapsrelasjoner som har blitt brutt, fordi barnehagelæreren mente at barna som inngikk i vennsapsrelasjon hadde dårlig innflytelse på hverandre. Videre hevder hun at det i mange slike tilfeller heller dreier seg om at barn forstyrrer ansattes praksis og forventinger (Greven, 2018, s.393).

I følge Strøksen (2018) gir barns vennskap mulighet for samspill med andre på samme nivå, der barna får anledning til å leke, forhandle fantasere, kommunisere og utforske. Barn får altså prøve ut de kognitive og sosiale ferdighetene sammen med jevnaldrende (Strøksen, 2018, s. 91). Flere forskere hevder at barn lærer mye av jevnaldrende. Forskningen kan tyde at voksen-barn relasjonen ikke kan erstatte barn-barn relasjonen. De utforingen barn opplever i samspill med andre barn er helt ulike enn det de erfarer med voksne. I og med at den voksne er eldre og mer erfaren enn barnet, vil den voksne ofte styre barnet. Dermed vil relasjon mellom dem bære preg av at den voksne kontrollerer. Relasjoner mellom barn er i mye større grad preget av likhet (Greve, 2009, s. 27). Det barn lærer av andre barn på samme alder, er noe annet enn det de lærer av voksne. Studier viser at venner har en nærhet og en egen tilknytning til hverandre, som åpner for læringspotensialet (s. 147).

Ifølge rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, skal barnehagen legge til rette for gode muligheter for utvikling av vennskap mellom barn (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23). Larsen og Slåtten (2019) mener at barnehagen er en svært viktig arena for at barn skal kunne utvikle vennskap med andre barn (Larsen & Slåtten, 2019, s.49). Barnehagen har i tillegg store muligheter for å legge til rette for gode relasjoner mellom barna og inkludering i ett felleskap (Drugli & Lekhal, 2020, s.133). Dette fordi barna møtes regelmessig og gjentatte ganger i barnehagen, og disse møtene gjør det mulig for barna å bygge vennsksrelasjoner (Greven, 2009, s. 84). Strøksen (2018) sier at de ansatte i barnehagen har et ansvar for å fungere som en trygg base for barna, hvor relasjoner til de voksne blir en første byggestein for at barn skal kunne inngå i positive relasjoner med andre barn (Strøksen, 2018, s.100).

2.3 Barns sosiale kompetanse

Larsen og Slåtten peker på at vennskap er viktig for å fremme evne til kommunikasjon, og en følelse av tilknytting og identitet. I tillegg er vennskap viktig for å kunne utvikle sosial kompetanse. (Larsen & Slåtten, 2019, s. 49). Samtidig trenger barn sosial kompetanse for å utvikle vennskap. Rammeplanen sier blant annet at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatte ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Sosial kompetansen er sentralt for at enkeltbarnet skal lykkes og trives, og for at det skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i spillet med de andre barna. Et barn som samhandler godt med andre, kan både tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass. Forskning viser at barns evne til å etablere vennskap i stor grad henger sammen med den sosiale kompetansen deres (Kunnskapsdepartementet, 2017).

Sosial kompetanse er et overordnet begrep som omfatter hvordan barn bruker sine sosiale ferdigheter på en hensiktsmessig måte i ulike sosiale settinger og sammenhenger. Sosiale ferdigheter omfatter evne til samarbeid, selvhevdelse, selvkontroll, empati og ansvarlighet. Disse ferdighetene utvikler barn gradvis i samspill med voksne og andre barn. Mange barn som strever sosialt, har vansker med å balansere det å hevde seg selv mot det å samarbeide og ta hensyn til å forstå andre (Drugli & Lekhal, 2020, s. 73). Sosial kompetanse innebærer at barnet kan regulere sine følelser og atferd, samt tilpasse disse til andres menneskers behov og til den enkelte situasjonen (Drugli & Lekhal, 2020, s. 73). Som Strøksen (2018) hevder, må barnet både ivareta seg selv og andre for å vise sosial kompetanse (Strøksen, 2018, s 101).

Her vil jeg trekke frem Maslow som har utviklet en pyramide for menneskers grunnleggende behov. Ifølge pyramiden til Maslow er trygghet en forutsetning for sosiale behov. Altså et barn må oppleve trygghet før det kan utvikle sin sosiale kompetanse. Pyramiden er delt inn i fem etasjer, hvor de tre nederste er det vi trenger å få dekket slik at vi kan fungerer, de to øverste er behov en ikke må få dekket for å kunne leve, men det hjelper på livskvaliteten. Aller nederst finner vi de mest grunnleggende behovene, de fysiologiske behovene som mat og søvn. Den neste etasjen inneholder behovet om trygghet og sikkerhet, videre kommer de sosiale behovene som kjærlighet og tilknytning. I den fjerde etasjen er det behovet for respekt og anerkjennelse og til slutt selvrealisering (Gunnestad, 2014). Gunnestad sier at en rimelig tilfredsstillende av disse grunnleggende behovene vil sette barna fri til å utforske, eksperimentere, være kreative og skapende, engasjere seg og slik møte behovene for mestring/anerkjennelse og selvrealisering (Gunnestad, 2014, s.85).

2.4 Lek og vennskap

En viktig aktivitet i barnehagen når det kommer til vennsbygging i barnehagealder er lek. Her blir det delt fantasi, varme, innlevelse, humor, språk og fortrolighet mellom barn. Barna har det fint sammen og knytter bånd med hverandre. Lek er med på å bidra til trivsel og lykke i hverdagen (Størksen, 2018, s. 91-92). Ifølge Öhamn (2015) utvikler barn sosial kompetanse i leken, og i lek bygger barn vennskap. Videre hevder hun at når barn leker sammen, bygger barna relasjoner til hverandre, som igjen kanskje utvikles til vennskap (Öhman, 2015, s. 110). Greven (2018) peker på at dette forutsetter at forholdne blir lagt til rette for det. Samtidig som det er viktig å huske at barnas lek er verdifull for barna, også uten tanke på at samspillet må utvikle seg videre til vennskap (Greve, 2018, s. 383).

Når barna leker sammen, er det av og til nødvendig at en voksen er der og støtter opp, eller griper inn under konflikter. En voksen sin rolle under lek er viktig. Ut ifra Engdahl (2015) sin forskning på voksnes støtte under barns vennsbygging kommer det tydelig frem at voksne behøver å være aktivt nærværende under barns lek, slik at de vet hva som foregår i leken, og at de vet når de skal gripe inn. Det handler om at voksne skal støtte opp mot barns vennskap. Når man har det fint sammen, forsterkes relasjonene, og mønster for vennsbygging blir forankret. Det å være støtte i barns vennslek handler om et engasjement i barns egen lek, der man som voksen observerer leken og gir aktivt støtte til barna som sliter med å komme inn i gruppedynamikken i leken. Det kan for eksempel være at du som voksen tar en barnerolle i leken, for å kunne bli kjent med barnet, og for å kunne ta initiativ til å vri leken slik at alle kan bli inkludert (Engdahl, 2015, s.151).

2.5 Konflikter og utestenging

Det er ikke tvil om at vennskap fører til glede og trivsel. Et vennskap rommer glede over å være sammen, glede fellesskapsfølelse og opplevelser av å skape mening sammen. Men vennskap innebærer også konflikter, utestengelse, sorg og savn (s. 82). Greven (2009) skriver at konflikter oppstår like ofte mellom venner som med barn som ikke definerer seg som venner (Greven, 2009, s. 28). Hun hevder videre at det er svært viktig å vite at konflikter også er en naturlig del av vennskapet (s. 82).

Rammeplanen for barnehagen sier at personalet skal støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger. Videre i rammeplanen kan vi lese at personalet skal støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner (Kunnskapsdepartementet, 2017, s.23). Ut ifra det rammeplanen sier mener jeg det blir viktig at de voksne i barnehagen hjelper barna til å håndtere konfliktsituasjoner. Blant annet ved å fortolke og sette ord på barnets og andre barns følelser og opplevelser. Ifølge Drugli og Lekhal (2020) trenger barn å kunne uttrykke egne følelser relativt presis for å kunne fungere i samspill, slik at disse følelsene blir forstått av andre. Barn som ofte viser positive følelser, er gjerne godt likt av andre barn. Barn lærer at det kan bli lettere å få bli med i leken om jeg smiler og er glad. Samtidig er det viktig for barna å kunne vise sinne, og stå opp for seg selv, om et annet barn for eksempel tar fra barnet en leke. På en annen side vil hyppige og intense sinneutbrudd eller andre negative følelsesuttrykk hemme utviklingen av gode sosiale relasjoner til både voksne og jevnaldrende (Drugli & Lekhal, 2020, s.62-63). Det er også viktig for å kunne gi barna hjelpe til å bearbeide sine opplevelser eller følelser i tilknytning til å miste en venn eller opplevelsen av å bli sveket (Greve, 2009, 170).

Greve (2015) mener at man gjennom vennskap kan lære noe om både det å bli en venn, det å være en venn. Men barn kan også lære om det å ikke ha en venn eller det å ikke være en venn (Greve, 2015, s.57.). Selv om barnehagen representerer en god arena for at barn skal kunne utvikle vennsksrelasjoner, kan det by på flere utfordringer. Det kan være vanskelig å sørge for at alle barn skal kunne oppleve vennskap. Dette fordi, som nevnt tidligere, ikke er mulig å tvinge noen til å bli venner, da vennskap må være basert på frivillighet. Greve hevder at det ikke finnes en «riktig» eller «gal» måte å være venn på. Dermed kan barn som sliter med å finne venner blant jevnaldrende, eksempelvis ha en assistent eller barnehagelærer som den vennen som likevel gir glede og mening i barnet sitt liv (Greve, 2015, s. 56-57).

Man kan ofte se at barn som er venner beskytter vennskapet sitt med å utestenge andre fra leken. Greve sier at barna i barnehagen bevisst oppsøker og møter barn de har en historie sammen med. Vennskap har en unik verdi med sin unike historie. Dette fordi personene som inngår i vennskapet, har en historie sammen som er bygd opp over tid. Derfor opptrer mennesker ulikt ovenfor ulike venner (Greven, 2009, s. 26-29). Eksempelvis vet Henrik og Ola hvordan de skal være og oppføre seg når de leker sammen. Dersom det kommer et annet barn inn i leken som ikke har den samme levde historien med de andre barna, kan det lett oppstå konflikter eller misforståelser (Greven, 2018, s. 384). Som barnehagelærer kan det lett oppstå et dilemma mellom å respekter de barna som kanskje ekskluderte et annet barn for å beskytte sitt eget vennskap, og å støtte det barnet som ble ekskludert og kanskje følte seg sviket. Det blir ifølge Greve (2009) sier at det er umulig å gi en oppskrift på hvordan slike dilemmaer kan løses, men det første og viktigst skrittet på veien mot en løsning er å innse at det er en utfordring (Greven, 2009, s.171). Jeg mener det blir viktig å forstå barnet og hvorfor det gjør som det gjør. Vi må se et større bilde som barnet både er en del av, påvirkes av og som det er med på å påvirke. Det blir altså viktig å observere helheten. Observante voksne er også avgjørende fordi mye kan skje i det skjulte. Roland (2018) hevder at når barna blir eldre vil det bli flere negative handlinger av skjulte former som for eksempel utestengning (Roland, 2018, s. 474). Alvestad (2018) mener at det er essensielt at de voksne i barnehagen går frem som gode rollemodeller for barna. Dette fordi man gjennom egen atferd i møte med barn kan bidra til hvordan barna møter andre (Alvestad, 2018, s. 411).

Kapittel 3: Dokumentanalyse som metode

En metode er et viktig hjelpemiddel for å kunne svare på problemstillingen min, som er:

«Hvordan kommer barnehagens arbeid med barns vennskap frem i barnehagens årsplaner?».

I dette kapittelet tar jeg for meg valg av metode, planlegging av datainnsamling, utvalg av dokumenter, beskrivelse av gjennomføring, analysearbeid, metodekritikk og til slutt etniske retningslinjer.

3.1 Valg av metode

Jeg var først inne på tanken om å bruke intervju som metode, og vurderte hvordan jeg kunne bruke intervju for å samle inn data til min oppgave. Jeg vurderte å intervju en eller flere barnehagelærere i barnehagen om hvordan de arbeider med og legger til rette for barns vennskap i barnehagen. Jeg kom frem til at dokumentanalyse ville gi meg et bredere svar på det jeg ville finne ut av, da jeg var interessert i hvordan ulike barnehager legger til rette og arbeider med vennskap mellom barn i barnehagen. Dermed påvirket metoden problemstillingen min. I følge Bergsland og Jæger så er det ideelt sett problemstillingen som styrer valget for metode, men valg av metode kan også medvirke på valg av problemstilling og tema (Bergsland og Jæger, 2021, s. 66). En dokumentanalyse er en studie av foreliggende dokumenter (Thagaard, 2018, s. 118), og i denne oppgaven gjør jeg dokumentanalyse av ulike årsplaner. Ved å analysere barnehagens årsplaner vil jeg kunne finne svar på min problemstilling.

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ tilnærming. Dette fordi det passer best til problemstillingen min, da jeg ikke er ute etter tall og målinger slik som i en kvantitativ undersøkelse, men jeg er ute etter opplevelser og meninger. Ifølge Dalland (2020) foregår en kvalitativ metode på den måten at man heller ser etter meninger og opplevelser som man ikke kan knytte til tall eller prosenter. Her er man interessert i hva deltakeren som deltar i undersøkelsen har å si, som i mitt tilfelle er barnehagens årsplaner, og på denne måten kan jeg gå i dybden på dette (Dalland, 2020, s. 52-53). Thagaard (2018) peker på at det er forståelsen av sosiale fenomener en er ute etter gjennom kvalitative undersøkelser (Thagaard, 2018, s. 15). Det er det også i min oppgave, da jeg er interessert i å finne ut av hvordan ulike barnehager legger til rette og arbeider med vennskap mellom barn i barnehagen, og hvordan dette kommer frem i barnehagens årsplaner.

3.2 Planlegging av datainnsamling

I planleggingen av datainnsamlingen var viktig for meg å lese mye på teori om

dokumentanalyse som metode, dette for å få mer kunnskap om metoden. Jeg har samtidig lest andre bacheloroppgaver som har dokumentanalyse som metode. På denne måten fikk jeg en bedre forståelse for hva en dokumentanalyse innebærer. I planleggingen så jeg også på ulike årsplaner, dette for å se på likheter og ulikheter, samt få en oversikt over hva som kunne være aktuell til min oppgave. Jeg lagret dokumentene jeg så på som relevante til min oppgave og leste gjennom disse flere ganger for å bli enda bedre kjent med hvordan ulike årsplaner bygges opp. Videre leste jeg på mye ulik teori som var aktuell til tema i min oppgave og i forhold til innhold i årsplaner, deretter valgte ut den teori som jeg fant mest relevant og som egnet seg best.

3.3 Utvalg av dokumenter

Dokumentene jeg har tatt for meg, er relevante til min problemstilling. For å finne ut dette ble det viktig for meg å vurdere kildene i forkant. Slik som Thagaard mener, er et viktig aspekt når en gjør dokumentanalyse, å vurdere kildene i forhold til den konteksten de er utformet i. Dette gjorde jeg gjennom kildekritiske vurderinger som går ut på å vurdere relevansen, autentisiteten og troverdigheten til dokumentene (Thagaard, 2018, s. 119).

Relevansen går ut på hvor relevant dokumentet er i forhold til problemstillingen og hva dokumentet gir informasjon om. Disse fire årsplanene jeg har tatt for meg er relevante fordi det er styringsdokumenter som er utformet og med på å styre barnehagene innad. Jeg valgte bevisst akkurat disse årsplanen nettopp fordi de gir informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid med blant annet vennskap som er relevant for min problemstilling. Autentisiteten handler om man kan anse dokumentet som ekte, gjennom å vurdere om opphavspersonen til dokumentet faktisk er den som har produsert det, samt se om dokumentet er produsert for det angitte formålet (Thagaard, 2018, s. 119.) Jeg gikk inn på den aktuelle kommunen sin nettside, hvor det er en liste over alle barnehagene. Deretter gikk jeg inn på barnehagens nettside, og videre inn på årsplanen for den aktuelle barnehagen. På denne måten visste jeg at det var barnehagen som selv hadde skrevet årsplanen. Troverdigheten handler om en kan ha tillit til den informasjonen som dokumentet gir oss, gjennom å vurdere hvordan dokumentet har blitt til (Thagaard, 2018, s. 119). Man kan også ha tillit til årsplanene da det er barnehagene selv som skriver og utarbeider hvordan de skal arbeide med det pedagogiske innholdet, men ulempen er at man ikke kan sjekke opp om de faktisk arbeider slik som de har beskrevet i årsplanen.

3.4 Beskrivelse av gjennomføring

Da jeg skulle velge hvilke årsplaner jeg skulle ta for meg, gikk jeg som nevnt over, inn på kommunen sin nettside hvor det er en liste over alle barnehagene i den aktuelle kommunen. Jeg fant det utfordrende å velge hvilke årsplaner jeg skulle ta for meg, da det er utallig mange av dem. Årsplanene jeg har tatt for meg ble for så vidt tilfeldig utvalgt. Men jeg valgte å bruke årsplanene til fire barnehager av omtrent samme størrelse, samt at barnehagene er alle offentlige barnehager, men fra to forskjellige kommuner. Dette for å kunne gi omtrent samme forutsetninger med tanke på at offentlige barnehager ofte har mer lik profilering enn private barnehager kan ha. Alle årsplanene har blitt lest mange ganger i løpet av prosessen, for å få en best mulig forståelse av materialet, og for å bli godt kjent med dokumentene.

3.5 Analysearbeid

For å bli godt kjent med utvalgte årsplaner leste jeg godt gjennom dokumentene flere ganger. Dette også fordi, som Thagaard (2018) sier, bli mer fortrolig med innholdet og danne en oppfatning av hvilke fenomener teksten kan få en oppfatning av (Thagaard, 2018, s. 152). Systematisering av datamaterialet er en nødvendig forutsetning for å kunne benytte databehandling i kvalitative analyser (Thagaard, 2018, s. 151). For å systematisere datamaterialet mitt valgte jeg å bruke en framgangsmåte som går ut på å kode dataen, og dette gjorde jeg ved hjelp av fargekoder. Jeg startet med å printe ut alle fire årsplanene slik at jeg hadde dem både digitalt og i papirform. Med alle fire årsplanene foran meg, både digitalt og i papirform, lå alt til rette for å starte analysearbeidet. Jeg startet en datareduksjon, der jeg silte ut data som ikke var relevant for min problemstilling, da det ikke er noe poeng å ta med dette videre (kilde). Dette gjorde jeg ved å lese dokumentene og sette inn den relevante dataen i et eget Word dokument for hver årsplan. Videre sprintet jeg ut datamaterialet på papir og startet fargekoding. Jeg markerte med ulike farger eksempelvis med gul for hver gang vennskap ble omtalt i dokumentet. Materiell som omhandlet sosial kompetanse fikk også sin egen farge, da dette henger sammen med barns vennskap. Jeg var samtidig bevist på å finne material som omhandlet vennskap uten at selve ordet «vennskap» og «sosial kompetanse» var nevnt. Eksempelvis har lek en stor betydning for barns sosiale kompetanse og vennskap, og dermed fikk også materiell som omhandlet «lek» sin egen farge. Etter at jeg hadde gjort dette satt jeg igjen med fire temaer. Disse temaene har jeg presentert både innledningsvis og i teorikapittelet. Vennskap mellom barn, konflikter og utestengelse, venerasjoner i lek og barnehagens arbeid med barns vennskap.

3.6 Metodekritikk

For å vurdere kvaliteten på forskningen i denne oppgaven har jeg vurdert validiteten og reliabiliteten.

Reliabilitet er knyttet til pålitelighet og handler om en annen forsker ville ha kommet fram til samme resultat som meg ved å benytte den metoden jeg har benyttet meg av (Thagaard, 2018, s. 19). En kan anta at en annen forsker ville ha kommet fram til samme funn som meg om forskeren benyttet seg av samme metode. Dette fordi funnene i oppgaven ikke er basert på fortolkning. Konklusjonen og drøftingen i min oppgave kan en derimot ikke anta at en annen forsker ville kommet frem til samme resultat. Dette fordi drøftingen er basert på mine tolkninger og kunnskapen jeg har med meg. En annen forsker kunne ha tolket annerledes, samt hatt annen kunnskap enn meg. Et annet poeng er at analysen og funnene viser kun hvordan noen barnehager synliggjør arbeidet med vennskap, men ikke hvordan alle barnehagene gjør dette. Jeg begrunner tolkningene mine opp mot relevant teori, noe som styrker reliabiliteten.

Validitet er knyttet til forskningens gyldighet (Thagaard, 2018, s. 19). Jeg har skrevet et eget kapittel som tar for seg det teoretiske utgangspunktet for prosjektet. Dette styrker derfor validiteten i oppgaven min, fordi vi argumenterer for gyldigheten av tolkningene vi har kommet fram til gjennom å redegjøre for det teoretiske utgangspunktet for prosjektet (Thagaard, 2018, s. 200). At jeg har valgt å legge fram funnene mine og tolkningen min hver for seg er også med på å styrke validiteten. Dette fordi det legger grunnlag for å forstå konklusjonen. Jeg analyserer fire årsplaner, som vil si at svaret på problemstillingen kunne utformet seg annerledes med et annet utvalg av styringsdokumentene. Forskningen er derfor bare gyldig innenfor de fire årsplanen jeg har analysert.

3.7 Etiske retningslinjer

I denne oppgaven har jeg valgt meg ut fire årsplaner som jeg har funnet på internett. Dette er offentlige dokumenter, men jeg har gjort et bevisst valg ved at jeg har anonymisert barnehagene, av den grunn at jeg ikke ønsker at fokuset skal være på hvilken barnehage som gjør hva, men heller på hvordan ulike barnehager jobber med vennskap og hvor ulikt en kan jobbe med temaet. For meg føltes dette rett, og kan sees i sammenheng med det Dalland (2020) sier om forskning. Dalland hevder at under forskning kommer etikken inn som en veiledning for hva som er rett og galt, og for hvilke valg vi foretar oss og hvordan dette kan påvirke andre (s. 168).

Kapittel 4: Funn/resultat

I dette kapitlet legger jeg frem mine hovedfunn, som jeg anser som de mest egnet knyttet til tema og problemstilling i min oppgave. Jeg har valgt å dele funnene inn i samme kategorier som i teoridelen, da jeg ser på dette som mest oversiktlig og ryddig.

4.1 Vennskap og vennskap mellom barn

Alle Barnehagene nevner vennskap i deres årsplaner. I årsplanen til barnehage 1 skrives det at lek og vennskap er det viktigste for barna i barnehagen. Den daglige kontakten og den gode dialogen er viktig for dem, og for barnet. En av barnehagens hovedoppgaver er å gi barna gode forutsetninger for å danne, utvikle og holde på vennskap.

«Vennskap rommer mye glede; glede over å være sammen, glede over fellesskapsfølelse, humor og opplevelse av å skape mening sammen». -Barnehage 1

Barnehage 2 skriver i sin årsplan at vennskap bidrar til en følelse av deltakelse og fellesskap som igjen bidrar til positiv selvfølelse. Videre skriver denne barnehagen at det å tilhøre en gruppe gir barn blant annet trygghet og god trivsel.

«Opplevelser sammen med andre barn kan være veien inn i nye vennskap». -Barnehage 2

Barnehage 3 skriver i sin årsplan at alle skal få venner og være en del av et fellesskap. Barnehage 4 hevder at barna skal oppleve trygghet i et inkluderende miljø som fremme barnas selvhevdelse.

«Alle barn skal oppleve å være inkludert og ha et sted å høre til. Det er ikke et mål om at alle skal ha en venn, men at alle skal ha noen de er trygge på, trives med og som er viktige for det enkelte barn». «Å starte tidlig med å skape relasjoner mellom barn, både nye og gamle barn»
-Barnehage 4

4.2 Barns sosiale kompetanse

Barnehage 1 viser i sin årsplan at de jobber målbevisst med sosial kompetanse. De jobber blant annet med selvhevdelse, empati, atferd, selvkontroll, lek, glede og humor. Barnehage skriver også i sin årsplan at leken er en viktig arena for utvikling av sosial kompetanse hvor de kan utvikle vennskap. Denne barnehagen mener at barn trenger at de voksne er nære og sensitive for at barn skal utvikle sin sosiale kompetanse. Personalt støtter dem til å få innpass i vennegrupper og positiv erfaring med å utvikle sine relasjoner.

Barnehage 2 skriver i sin årsplan at barna skal bli kjent med flere jevnaldrende og få trening i sosiale ferdigheter. Videre skriver barnehagen at de jobber med å fremme trygget og sosial kompetanse. Dette fordi de ønsker at hvert enkelt barn tørr å være seg selv og gi uttrykk for sine egne ønsker og meninger. De benytter seg blant annet av barnesamtaler som er formelle samtaler. I disse samtalen tenker barna og snakker sammen om opplevelser i hverdagen og følelser og tanker knyttet til disse. Videre skriver barnehagen at personalet skal skaffe innsikt i om alle barn har minst en voksenperson i barnehagen som det har en god tilknytning til og kjenner godt.

I Årsplanen til barnehage 3 det står skrevet at de starter tidlig med å skape relasjoner mellom barn, både nye og gamle barn. Videre står det skrevet at det fortsetter at personale er trygge og tydelige voksne for ethvert barn i barnehagen.

«Vi er bevisst på at sosial kompetanse ikke er medfødt, men utvikles gjennom hele livet gjennom lek og samhandling med andre mennesker: vi vil fremme byggesteinene i den sosiale kompetansen som empati, holdninger, samarbeidsferdigheter, selvinnsikt, selvkontroll, selvhevdelse, ansvarlighet, evne til konfliktløsning, lek, glede og humor». -Barnehage 3

Barnehage 4 skriver ikke noe konkret om sosial kompetanse, men i årsplanen deres kan jeg blant annet se at barnehagen aktivt jobber med barns følelser, noe som er sentralt når det kommer til barns sosiale kompetanse.

«Det er lov og viktig å kunne uttrykke alle typer følelser. Vi setter ord på situasjoner som oppstår, og møter alltid barnets følelser i situasjonen». -Barnehage 4

Denne barnehagen skriver videre at de voksne må se og høre barna, og at en aktiv og tydelig voksenrolle er avgjørende for at barn skal kunne utvikle relasjoner og vennskap til andre barn. De jobber med at de voksne må bygge gode relasjoner med både voksne og barn, og skape vennskap mellom barna.

4.3 Lek og vennskap

Barnehage 1 skriver at de tilrettelegger for ulike former for lek i barnehagehverdag. Dette gjør de ved å tilby mulighet for ulike typer lek, materialer og aktiviteter som skal inspirere til videre lek. Blant annet lekegrupper, organisert lek, lek inne og lek ute og lek der de voksne er med på barnas premisser.

«Når barn velger aktiviteter, har det betydning om venner velger det samme». -Barnehage 1

I likhet med barnehage 1, skriver også barnehage 2 i sin årsplan at de legger til rette for ulike former for lek i løpet av barnehagedagen. De legger også til at det er viktig å gi tid og rom for barns egen lek og kultur.

«Å få delta i lek og å få venner er selve grunnlaget for de fleste barns trivsel og meningsskapning i barnehagen. Barn som leker viser evne til å slappe av, de lar seg rive med og har det morsomt. Leken er kilde til humor og glede. Gjennom ulike former for lek får barna mulighet til å uttrykke seg og kjenne at egen opplevelsesverden gjelder». -Barnehage 2

Barnehage 3 skriver at alle avdelinger skal dele barnegruppa i mindre lekegrupper hver dag. Videre skriver denne barnehagen at alle ansatte skal delta i barns lek. De voksne er aktive observatører av leken, samt tilværestedende og deltakende i leken.

Barnehage 4 legger også vekt på dette, hvor de skriver at personalet skal være aktive deltakere i barns lek, og skal aktivt støtte og veilede det enkelte barns behov for samspill gjennom lek. I likhet med de andre barnehagene skriver også denne barnehagen at avdelingene skal dele barnegruppa i mindre grupper hver dag.

3.4 Konflikter og utestenging

I årsplanen til barnehage 1 står det skrevet at de voksne i barnehagen skal fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede ved lek. Videre står det at de voksne skal veilede barna hvis leken gir uheldige samspillsmønstre. Barnehagen skriver at de bruker observasjon for å skaffe innsikt i barns utvikling og sosiale samspill. Også for å skaffe innsikt i det enkelte barns trivsel og læringsmiljø, og avdekke eventuelt krenkende miljø.

«Vennskap er en dynamisk relasjon hvor barn forhandler om sosial status, og kan også belyse konflikter, utestenging og fortvilelse over å ikke være med, sorg og savn». -Barnehage 1

I barnehage 2 jobbes det mye med konflikthåndtering. Barnehagen skriver i sin årsplan at det vil styrke barnas evne til å mestre konflikter og utfordrende situasjoner som kan oppstå mellom barna. Ifølge årsplanen til denne barnehagen skal de voksne i barnehagen fremme et inkluderende miljø der alle barna kan delta i lek og erfare glede ved lek. Barnehagen skriver at dette må gjøres gjennom å observere, støtte, samtale, delta i og berike leken på barnas premisser. Videre i årsplanen står det at de voksne skal veilede barna hvis leken gir uheldige samspillsmønstre. Personale skal også være gode rollemodeller slik at barna kan gi omsorg til hverandre.

I barnehage 3 har de noe de kaller for «vennesamlinger». De yngste barna har vennesamlinger som går ut på at gode venner kan bli litt uvenner iblant. De store barna har vennesamlinger om å mestre følelser, si ting på en hyggelig måte, ta gode beslutninger, osv. Barnehage 4 hevder i sin årsplan at barnehagen aktivt jobber for å forebygge og stoppe utestenging, mobbing og samspill som utvikler seg uheldig. Barnehagen skriver videre at personalet skal veilede barna hvis leken medfører uheldige samspillsmønstre.

Kapittel 5: Drøfting av hovedfunn

I dette kapitlet skal jeg drøfte mine hovedfunn som jeg la frem i kapitlet over. Hovedfunnene drøftes opp mot relevant teori som er presentert i teorikapitlet.

5.1 Vennskap og vennskap mellom barn

Som Larsen og Slåtten (2019) mener, er barnehagen en viktig arena for at barn skal kunne utvikle vennskap med andre barn (Larsen & Slåtten, s.49). Dette fordi barna møtes regelmessig og gjentatte ganger i barnehagen. Alle barnehagene skriver noe om vennskap i deres årsplaner. Jeg tolker mine funn som at alle barnehagen er opptatt av at barna skal kunne utvikle vennskap med andre barn i barnehagehverdagen, og at de ser på vennskap som noe viktig og betydningsfullt.

Barnehage 3 skriver i sin årsplan at alle skal få venner og være en del av et fellesskap. Dette er nok bare godt ment, men vennskap er noe frivillig, så når jeg leser dette byr det på noen utfordringer med tanke på hvordan en definerer vennskap. Med dette gir barnehagen, ifølge Greve (2009), begrepet vennskap en moralsk disiplinerende betydning. Personalet som jobber med barn, legger ofte noe annet i begrepet venn i jobbsammenheng enn det vi gjør ellers. Slik som Greve (2009) mener brukes begrepet ovenfor barn som motsetning til det å være uvenner (Greve, 2009, s. 26). Samtidig er det viktig å huske at det er nødvendig å se vennskapsbegrepet fra et barneperspektiv. Dette kan ses i sammenheng med det Øksnes (2015) sier om vennskap. Hun sier at voksne ofte betegner et vennskap kun om vi har kjent personen i lang tid, og at det må være gjensidig. Mens barn kan forstå og gjør vennskap på andre måter enn oss voksne (Øksnes & Greve, 2015, s. 12). Greve (2009) hevder at vennskap er frivillig, og man kan derfor ikke bestemme at noen skal være venner eller ikke (Greve, 2009, s.29). Hun mener også at det blir feil at ansatte i barnehagen slå fast at ett vennskap er mer betydningsfullt enn ett annet (Greven, 2018, s. 393). Barnehage 4 skriver at det ikke er et mål om at alle skal ha en venn, men at alle skal ha noen de er trygge på og trives med. I motsetning til barnehage 1, mener jeg dette er en bedre måte å formulere det på, da man ikke kan garantere at alle barn får en venn i barnehagen.

5.2 Barns sosiale kompetanse

Jeg mener at sosial kompetanse er essensielt for å kunne utvikle vennskap med andre barn. Mens på en annen side er vennskap med på å utvikle sosial kompetanse. Rammeplanen for barnehagen sier at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22) Det fordi et barn som samhandler godt med andre, kan

tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass (Kunnskapsdepartementet, 2017). Mine funn viser at alle barnehagene, på hver sin måte, jobber med sosial kompetanse i barnehagen.

Barnehage 4 viser i sin årsplan at de aktivt jobber med barns følelser, noe som er sentralt når det kommer til barns sosiale kompetanse. Dette fordi sosial kompetanse innebærer at barnet kan regulere sine følelser og atferd, samt tilpasse disse til andres menneskers behov og til den enkelte situasjonen (Drugli & Lekhal, 2020, s. 73). Barnehage 2 benytter seg av barnesamtaler hvor barna kan tenke og snakke sammen om opplevelser, følelser og tanker. Slike samtaler ser jeg på som nyttig for barns utvikling av sosial kompetanse. Samtalene er med på å utvikle sosial kompetanse, da barna bruker tid til å tenke seg om, og de setter ord på tanker og følelser, og får erfaring med å ta ordet og hevde egne meninger. Samtidig får de mulighet til å se en sak fra flere sider og til å leve seg inn i andres situasjon ved å lytte til hverandre. Dette samsvarer med det rammeplanen (2017) sier, hvor det står skrevet at personalet skal støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger. Videre står det i rammaplenen at personalet skal støtte barna i å sette egne grenser (Kunnskapsdirektoratet, 2017, s. 23). Jeg tolker det som at barnehage 2 opprettholder rammeplanens mål, hvor de skriver i sin årsplan at de jobber med å fremme sosial kompetanse og trygghet, slik at hvert enkelt barn tør å være seg selv og gi uttrykk for sine egne ønsker og meninger. Dette kan sees opp Drugli og Lekhals teori. De hevder at god sosial kompetanse forutsetter at man skal kunne vise følelser, og stå opp for seg selv. På en annen side vil hyppige og intense sinneutbrudd eller andre negative følelsesuttrykk hemme utviklingen av gode sosiale relasjoner til både voksne og jevnaldrende (Drugli & Lekhal, 2020, s.62-63). Dette er en av flere grunner til å hjelpe barna til å regulere sine følelser.

For å kunne utvikle sosial kompetanse trenger barn trygge voksne rundt seg. Trygge voksne er essensielt for at barna skal kunne utvikle sosial kompetanse og videre vennskap med andre barn. Dette støttes også av Strøksen (2018) som sier at de ansatte i barnehagen har et ansvar for å fungere som en trygg base for barna, hvor relasjoner til de voksne blir en første byggestein for at barn skal kunne inngå i positive relasjoner med andre barn (Strøksen, 2018, s.100). Mine funn viser at barnehagene er opptatt av å ha trygge voksne i barnehagen. Blant annet skriver barnehage 1 at alle barn skal ha minst en voksenperson i barnehagen som det har en god tilknytning til og kjenner godt. Med dette viser barnehagen at de legger vekt på at alle barn skal ha en voksenperson de føler seg trygg på. Dette viser for meg at barnehagen

er bevist på at barn trenger trygghet og kontakt med andre, for å utvikle sosial kompetanse og vennskap. Dette kan vi se opp imot Maslows behovspyramide som jeg har skrevet om i kapittel 2.3 (Gunnestad, 2019), da barn trenger trygghet og kontakt med andre, barn har et behov for å føle samhørighet med andre, og ha noen å være sammen med.

Barnehage 3 skriver i sin årsplan at de er bevisst på at sosial kompetanse ikke er medfødt. Det de skriver i sin årsplan samsvarer med Drugli og Lekhals teori om sosial kompetanse. De hevder at sosial kompetanse omfatter hvordan barn bruker sine sosiale ferdigheter på en hensiktsmessig måte i ulike sosiale settinger og sammenhenger, og at disse ferdigheter utvikles gradvis i samspill med voksne og andre barn (Drugli & Lekhal, 2020, s. 73).

Barnehage 1 skriver at leken er en viktig arena for utvikling av sosial kompetanse hvor de kan utvikle vennskap. Dette kan sees i sammenheng med det Engdahl (2015) hevder, at barn utvikler sosial kompetanse i leken, og i lek bygger barns vennskap (Engdahl, 2015, s. 110-141). Jeg tolker disse funnene som at barnehagen er enig i at barns sosiale kompetanse er en viktig forutsetning for at barn skal kunne utvikle vennskap, og at leken har en stor betydning for dette. Forskning viser nettopp at barns evne til å etablere vennskap i stor grad henger sammen med den sosiale kompetansen deres (Kunnskapsdepartementet, 2017).

5.3 Lek og vennskap

I alle de fire årsplanene har leken en sentral plass. Greven (2018) slår fast at erfaringer av samspill som barna får med hverandre når de leker kan utvikle seg videre for å bli ett grunnlag for vennskap. Dette forutsetter at forholdne blir lagt til rette for det (Greve, 2018, s. 383).

For å legge til rette for barns lek og vennskap viser alle årsplanene til at barna skal få være sammen i mindre grupper eller lekegrupper, samt delta i varierte leker og aktiviteter. Dette viser at barnehagene vil legge til rette slik at alle barna i barnehagen skal ha noen å leke sammen med, samt kunne utvikle vennskap med andre barn i leken. Ut ifra egne erfaringer og observasjoner vil mindre grupper eller lekegrupper være viktig for å inkludere barna som står på utsiden av felleskapet. På en annen side mener Greven (2009) at man selv må få velge hvem man vil være venn med. Dette vil si at barn som blir pålagt å være sammen, eksempelvis i mindre grupper eller lekegrupper, ikke nødvendigvis er venner. Vennskap er frivillig, og man kan derfor ikke bestemme at noen skal være venner (Greve, 2009, s.29).

Barnehage 1 skriver i sin årsplan at når barn velger aktiviteter, har det betydning om venner velger det samme. Jeg tolker dette som at denne barnehagen tar hensyn til vennerelasjoner ved blant annet sammensetning av lekegrupper. Dette for å at barna skal få mulighet til å være

sammen med sine venner og opprettholde sine vennereasjonere. Jeg har selv observert at voksne i barnehagen har avskilt barna i ulike lekegrupper, med den begrunnelsen at det blir uro, latter og hyl om disse barna får leke sammen. Greve (2009) mener at dette kan få konsekvenser for barnas muligheter til å opprettholde sine venerasjoner (Greve, 2009, s. 171).

I likhet med flere av barnehagens årsplaner, står det i årsplanen til barnehage 2 at de voksne i barnehagen skal delta og berike leken på barnas premisser. Jeg tolker dette som at barnehagene mener det er riktig av de voksne å delta og berike barn lek, men at det skal skje på barnas premisser, og det for å beskytte barnas lek og vennskap. Dette blir støttet av Greve (2015) som skriver at vennskap blir forklart som to parter, der begge må definere den andre som venn. Det kommer frem gjennom gjensidighet, der barna gjør noe meningsfullt sammen, de knyttes til hverandres livsverdener gjennom humor, og kroppslighet, og de beskytter vennsapsrelasjonen eller forsvarer hverandres rettigheter når barn er i konflikter med hverandre (Greve, 2015, s. 54). Jeg tolker også det barnehagen skriver som at de mener det er viktig å huske at barnas lek er verdifull for barna. Slik som Greve (2018) hevede er det viktig å huske at leken er verdifull for barna, uten å tenke på at samspillet må utvikle seg videre til vennskap (Greve, 2018, s. 383).

5.4 Konflikter og utestenging

Alle barnehagene viser til at de jobber med å hjelpe barna med å håndtere konfliktsituasjoner og uheldige samspillsmønstre. Både i årsplanen til barnehage 2 og barnehage 4, står det konkret at de voksne skal veilede barna om det oppstår uheldige samspillsmønstre. Dette står også nedskrevet i kapittel 3 i rammeplanen (2017) under barnehagens formål og innhold (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). For meg viser dette at barnehagene mener at det er viktig med voksne som veileder barna om det oppstår konflikter og hjelper barna med å håndtere konfliktsituasjoner. Samtidig viser det at de er bevisst på at konflikter kan oppstå som en naturlig del av barns vennskap. Som Greve (2009) hevder, er det essensielt å vite at konflikter også er en naturlig del av vennskapet. Dette fordi vennskap ikke bare er idyll og harmoni. Vennskap er både og. Det innebærer også vonde ting, som å bli sviktet, konflikter, og illojalitet (Greve, 2009, s. 82). Barnehage 3 har noe de kaller for «vennesamlinger». Disse vennsamlingene ser jeg på som nyttige når det kommer til å bevisstgjøre og vise barna at vennskap også innebærer vonde ting, og at det er helt naturlig.

Som nevnt tidligere viser barnehagene at de hjelper barna med å fortolke og sette ord på sine egne og andres følelser, noe jeg ser på som essensielt når det kommer til blant annet

konfliktløsning. Det er også viktig for å kunne gi barna hjelp til å bearbeide sine opplevelser eller følelser i tilknytning til å miste en venn eller opplevelsen av å bli sveket (Greve, 2009, 170). Det å kunne uttrykke følelser er samtidig en viktig faktor for å fungere i samspill med andre barn, og etter hvert kunne etablere vennskap. Dette kan jeg se i sammenheng med Drugli og Lekhals (2020) teori. De hevder at en må kunne uttrykke egne følelser relativt presis for å kunne fungere i samspill, slik at disse følelsene blir forstått av andre (Drugli & Lekhal, 2020, s.62). Mine funn viser at barnehagene jobber aktivt med barns følelser, hvor de snakke med barna om følelser og hvordan følelsene kommer til uttrykk, samt at de jobber med at barna bli kjent med egen og andres følelse og behov.

En rød tråd i alle årsplanene er at barnehagene arbeider med å skape et inkluderende felleskap og forhindre utestengelser. Ifølge Gunnestad (2019) er ikke mennesker skapt for å leve alene, alle har et behov for å være en del av fellesskapet. For å fremme et inkluderende felleskap og forhindre utestenging viser mine funn at flere av barnehagene bruke observasjonsmetoder. For meg viser dette at barnehagen mener at det er viktig å være observant da mye kan skje i det skjulte. Dette kan ses opp mot Rolands teori, hvor han hevder når barna blir eldre vil det bli flere negative handlinger av skjulte former som for eksempel utestengning (Roland, 2018, s. 474). Gjennom observasjon kan barnehagen også få et helhetlig bilde, noe jeg mener er svært viktig. Dette fordi, som Greve (2009) hevder, at personene som inngår i vennskapet, har en unik historie sammen som er bygd opp over tid (Greven, 2019, s. 26). Dette kan ofte medføre at barn som er venner beskytter vennskapet sitt med å utestenge andre fra leken (Greven, 2018, s. 384). Det blir altså viktig å forstå barnet og hvorfor det gjør som det gjør. Vi må se et større bilde som barnet både er en del av, påvirkes av og som barnet er med på å påvirke. Det kan ifølge Greven (2009) fort oppstå et dilemma mellom å respektere de barna som utestenger et annet barn, og å støtte det barnet som ikke får komme med i vennskap. Greven (2009) hevder at det er umulig å gi en oppskrift på hvordan man løser slike dilemmaer, men hun tror at det første og viktigste skrittet innebærer å innse at det er en utfordring (Greven, 2009, s.171).

Det blir også viktig å stå frem som gode forbilder for å forhindre utestengelser. Flere av årsplanene viser at de jobber med nettopp dette, der de skriver at de voksne skal være gode rollemodeller. Eksempelvis skriver årsplanen 4 at personale skal være gode rollemodeller slik at barna kan gi omsorg til hverandre. Dette støttes av Alvestad (2018), som hevder at man gjennom egen atferd i møte med barn kan bidra til hvordan barna møter andre (Alvestad, 2018, s. 411). Barnehage 1 skriver i sin årsplan at de voksne gir støtte og tar initiativ til

aktivitet som forhindrer, håndterer og forebygger utestengelser. Dette tolker jeg som at den trygge voksne for eksempel kan være den vennen som kan ta med barnet som er utenfor på aktiviteter, og kan vise de andre barna at dette barnet også er en verdifull lekekamerat ved å invitere andre barn inn i aktiviteten. Slik at dette barnet også skal føle seg verdsatt og føle på glede i fellesskapet med andre mennesker. Dette er med på å skape positiv oppmerksomhet rundt barnet. Her bidrar personalets aktive tilstedeværelse til å heve status til barnet med lav sosial status i gruppen. Dette støttes av Greve (2015) som mener at for barn som sliter med å finne venner blant jevnaldrende, kan assistenten eller barnehagelæreren bli den vennen som likevel gir glede og mening i barnet sitt liv (Greve, 2015, s. 57). Samtidig er det viktig å huske på at voksne ikke kan erstatte et barn når det gjelder vennskap. Her vil jeg trekke frem det Greve (2009) skriver, Hun skriver at barn lærer mye av jevnaldrende, og hevder også at det barn lærer av andre barn på samme alder, er noe annet enn det de lærer av voksne. Det vil i mange situasjoner ikke bli det «maktforholdet» det vil bli mellom voksen og barn (Greve, 2009, s. 147).

Kapittel 6: Oppsummering/konklusjon

Jeg har i denne oppgaven undersøkt problemstillingen «Hvordan kommer barnehagens arbeid med barns vennskap frem i barnehagens årsplaner?». For å finne de svarene som jeg søkte, har jeg brukt dokumentanalyse som metode hvor jeg har analysert fire årsplaner. Gjennom å analysere disse årsplanene fant jeg de svarene som jeg ønsket. Jeg ser flere felles trekk ved alle de fire årsplanene, men spesielt mellom de fra samme kommune, da de trolig følger samme føringer fra sin kommune. Ytterligere ser jeg også i alle årsplanene at deres arbeidspraksis gjenspeiler seg i de føringene rammeplanen legger for barnehagene.

Et oppsummerende svar på hvordan barnehagens arbeid med barns vennskap kommer frem i barnehagens årsplaner er at alle årsplanene omtaler vennskap som noe verdifullt, viktig og betydningsfullt. Barnehagene viser i sine årsplaner at de tar vennskapene til barn på alvor, samt ønsker at barna skal få utvikle vennskapene sine videre. Barns sosiale kompetanse blir vektlagt i årsplanene til barnehagene jeg har analysert. Dette ser jeg på som viktig da sosial kompetanse påvirker både relasjoner mellom barn og jevnaldrende, og barn og voksne, samtidig som det har betydning for hvordan barn blir møtt av andre og om de blir inkludert i sosiale sammenhenger. Leken vektlegges i alle årsplanene, og det legges til rette for lek hvor barn kan utvikle relasjoner til andre barn og hvor de kan utvikle vennskap. Greven (2018) mener at erfaringer av samspill som barna får med hverandre når de leker kan utvikle seg videre til vennskap (Greve, 2018, s. 383), derfor er leken en svært viktig arena når det kommer til vennsksbygging. Mine funn viser også at barnehagene er opptatt av et inkluderende felleskap hvor utestengelser forhindres. Vennskap innebærer ikke bare glede og lykke, ifølge Greve (2009) innebærer vennskap også konflikter, utestengelse, sorg og savn (s. 82). Årsplanene viser at barnehagene tar voksenrollen på alvor, hvor de blant annet støtter barna i lek, hjelper barna med konflikthåndtering og følelsesregulering.

I etterkant av mitt arbeid med bacheloroppgaven, vil jeg si at det har lært mye nyttig om barns vennskap. Jeg har funnet svar på mye av det jeg selv har undret over, samt fått mye ny kunnskap. Det er godt å se at barnehagene legger vekt på barns vennskap og tar barns vennskap på alvor. En viktig oppgave for de ansatte i barnehagen er å hjelpe barna med å bygge relasjoner til hverandre. Vennskap mellom barn kan på mange måter være annerledes enn voksnes, men vennskap mellom dem er minst like viktig. Barns vennskap skal ikke undervurderes.

Referanser

- Alvesatd, T. (2018). Når du og jeg er sammen. I V. Glaser, I. Strøksen, & M. B. Drugli(red.), *Utvikling lek og læring og barnehagen(2.utg)*. Fagbokforlaget.
- Bergsland , M. D., & Jæger, H. (2021). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergeland, & H. Jæger(red.) ,*Bacheloroppgaven i barnhagelærerutdanningen(5.utg)*. Cappelen Damm Akademisk .
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving(7.utg)* . Gyldendal .
- Drugli, M. B., & Lekhal, R. (2020). *Livsmestring og Psykisk helse(3.utg)* . Cappelen Damm Akademisk.
- Engdahl, I. (2015). Att Stödja barns vänskapsbyggande. I M. Øksnes , & A. Greve(red.) , *Vennskap*. Cappelen Damm Akademisk.
- Greve, A. (2009). *Vennskap mellom barn i barnehagen*. Pedagogisk forum.
- Greve, A. (2018). Barns vennskap og jevnalderingsrelasjoner. I V. Glaser , I. Strøksen , & M. B(red.). Drugli, *Utvikling, lek og læring i barnehagen(2.utg)*. Fagbokforlaget.
- Gunnesad, A. (2019). *Didattikk for barnehagelærere(2.utg)* . Universitetsforlaget .
- Kunnskapsdepartementet. (2017). Rammepplan for barnehagen. I *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* . Hentet fra udir.no.
<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Larsen, A. K., & Slåtten, M. V. (2019). *En bok om oppvekst(5.utg)*. Fagbokforlaget.
- Lorentzen, R. (2019). Barnehagens årplaner. I M. H. Frønes(red.) , & V. Glaser, *Praksisbok for barnehagelærerstudentene*. Universitetsforlaget.
- Roland, P. (2018). Forebygging av aggresjon og mobbing i barnehagen. I V. Glaser, I. Strøksen, & M. B. Drugli(red), *Utvikling, lek og læring i barnehagen(2.utg)*. Fagbokforlaget.
- Strøksen, I. (2018). Sosial Utvikling. I V. Glaser, I. Srøksen , & M. B. Drugli, *Utvikling, lek og læring i barnehagen*. Fagbokforlaget.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevesle - En innføring i kvalitative metoder*(5.utg) .

Fagbokforlaget .

Öhman, M. (2015). Skal vi leke som vi gjorde i går. I M. Øksnes , & A. Greve(red.) , *Vennskap*.

Cappelen Damm Akademisk .

Øksnes, M., & Greve, A. (2015). Vennskap i barnhagen. I M. Øksnes, & A. Greve(red.,

Vennskap. Cappelen Damm Akademisk.